

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 8 mars 1904, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af motioner om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot utskänkning af öl å lägerplatser, kasernområden, flottans och kustartilleriets förläggningssorter samt under armé- och marinförvaltningen hörande fabriksområden.

Till utskottet har hänvisats en af herrar *J. W. Bengtsson* i Häradsköp och *C. Johansson* i Aflösa inom Andra Kammaren väckt motion n:o 12, i hvilken hemställes, »att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å lägerplatser och kasernområden».

I motionen framhålles, hurusom all lagstiftning bör stödja sig på en stark folkmening, enär lagar, som ej uppbäras af ett allmänt rättsmedvetande, i mycket vidsträckt grad mistat sin samhällsdanande karaktär. Utgående från denna grundtanke framhålla motionärerna nödvändigheten af förbud mot ölförsäljning på lägerplatser och kasernområden. Motionärerna anse sig nämligen utan tvekan kunna påstå, att den ojämförligt större delen af svenska folket står enigt i denna fråga, hvilket framgår

bland annat däraf, att omkring 1200 kommunalstämmor, stora massor af nykterhetsvänner och värnpliktiga samt senaste kyrkomöte uttalat sig för ifrågavarande reformkraf.

Till bevis på omfånget och de skadliga verkningarna af ifrågavarande ölförsäljning anföra motionärerna, hurusom med järnväg under förliden sommar till marketenteriet å en enda lägerplats för ett regemente ankommit icke mindre än 591 fat maldrycker, af hvilka två tredjedelar torde utgjorts af bajerskt öl, som betingat ett försäljningspris af omkring 15,000 kronor. Då det stora flertalet värnpliktige ej äro i hemmen vanda vid eller hafva något behof af öl, inses lätt att en dylik omåttlig ölkonsumtion måste förleda de värnpliktige att till hemmen medföra fördärfliga lefnadsvanor till men för deras framtid och för deras uppgift att i behofvets stund försvara fosterlandet.

I sammanhang med omförmälda motion har utskottet jämväl förehåft till behandling tvänne motioner, n:ris 209 och 215, af herr *John Olsson* i Stockholm. I den förstnämnda hemställes, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å flottans och kustartilleriets förläggningsorter samt under marinförvaltningen hörande fabriksområden»; hvarjämte i motionen n:o 215 föreslås att ifrågavarande förbud måtte utsträckas jämväl till »områden, tillhörande fabriker, som lyda under arméförvaltningen».

Motionären, som till stöd för sina förslag hänvisar till hvad som anförts af herrar Bengtsson och Johansson i deras ofvan omförmälda motion, erinrar, att enahanda skäl, som talade för dylikt förbud på lägerplatser och kasernområden, måste äga giltighet jämväl i fråga om ölutskänkningen å flottans och kustartilleriets förläggningsorter samt under armé- och marinförvaltningen hörande fabriksområden. Visserligen hade de af Kungl. Maj:t förlidet år utfärdade bestämmelser angående utskänkningen verkat gagneligt genom de därigenom skedda inskränkningarna. Men då just ölutskänkningen enligt motionärens mening innebure den ojämförligt största faran för nykterheten bland manskapet, syntes det angeläget att utsträcka det ifrågasatta förbudet för ölutskänkning å lägerplatser och kasernområden jämväl till flottans och kustartilleriets förläggningsorter samt fabriksområden, hörande under armé- och marinförvaltningen. Motionären hämtade ett ytterligare skäl härför från de yttranden, som afgifvits till chefen för kungl. sjöförvarsdepartementet af stationsbefälhafvaren äfvensom af chefen för underofficers- och sjömanskårerna

i Karlskrona, däri uttalas, »att totalt förbud för servering af öl inom kaser-
nernas marketenteri skulle verka fördelaktigt», ehuru vederbörande icke
ännu ansett tiden kommen för att utfärda dylikt förbud.

Den af motionärerna väckta frågan har redan förut upprepade
gångar varit underställd Riksdagens pröfning. Sålunda beslöt Andra
Kammaren vid 1900 års riksdag för sin del, »att Riksdagen skulle hos
Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t efter utredning taga under
öfvervägande, huruvida ej utskänkning å lägerplatser af vin och malt-
drycker må kunna vara förbjuden under sön- och helgdagar utom vid
måltider åt spisande gäster». Detta beslut föranledde emellertid icke
någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Frågan upptogs åter inom båda kamrarna vid 1901 års riksdag.
I Första Kammaren föreslog herr Nordenfalk en skrifvelse, »att Kungl.
Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida ej förbud lämpligen kunde
varda stadgadt för utskänkning af vin, öl och porter inom lägerplatser,
där värnpliktige undergå vapenöfning, samt om hinder för ett sådant
stadgande ansåges möta, vidtaga de åtgärder för inskränkning af denna
utskänkning, som kunde af förhållandena påkallas».

Inom Andra Kammaren väcktes flere motioner i ämnet. Kamma-
ren beslöt med anslutning till herr Styrlanders hemställan, »att Riksdagen
skulle hos Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga den
förändring i kungl. förordningen angående försäljning af vin- och malt-
drycker m. m., att rättighet till utskänkning af dylika drycker å läger-
platser icke måtte kunna beviljas, om kommunalnämnd och kommunal-
stämma ogillat framställningen». Därjämte beslöt kammaren på grund af
andra i ämnet väckta motioner, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl.
Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej
å lägerplatser, där värnpliktige undergå vapenöfning, under sön- och
helgdagar all utskänkning af vin och starkare maldrycker än svagdricka
och därmed jämförliga drycker måtte kunna helt och hållet förbjudas».

Första Kammarens tillfälliga utskott, som erhållit såväl herr Norden-
falks ofvannämnda motion som Andra Kammarens beslut till förberedande
behandling, hemställde, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t

anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kunde ske och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkning å dessa platser af vin och maltdrycker lämpligen må kunna inskränkas».

Denna utskottets hemställan blef emellertid af Första Kammaren afslagen, dock endast med den knappa majoriteten af 52 röster mot 50.

Vid 1902 års riksdag väcktes åter inom Andra Kammaren flere motioner, hvori frågan drogs under förnyad ompröfning. Andra Kammaren beslöt för sin del enligt sitt andra tillfälliga utskotts hemställan, »att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huruvida ej i marketenteri å lägerplats, där värnpliktige undergå vapenöfning, utskänkning af vin, öl och porter, där den ej sker i sammanhang med värdshusrörelse vid måltider till spisande gäster, må kunna undvaras och därför böra förbjudas, samt, i händelse det skulle visa sig, att så ej kunde ske och hinder för dylikt beslut mötte, huruvida ej utskänkning å dessa platser af vin- och maltdrycker lämpligen må kunna inskränkas». Detta Andra Kammarens beslut bifölls af Första Kammaren utan votering. Skrifvelse affattad i öfverensstämmelse härmed afläts sedermera af Riksdagen till Kungl. Maj:t.

Efter det såväl länsstyrelserna, som åtskilliga militära myndigheter yttrat sig öfver denna Riksdagens hemställan, utfärdade Kungl. Maj:t i kommandoväg tvänne förordningar, afseende: den ena marketenterirörelsen vid armén dels å öfningsplatser, som icke äro belägna i eller invid garnisonsort, dels inom kasernområden, belägna i eller invid garnisonsort; den andra marketenterirörelsen å flottans och kustartilleriets förläggningssorter. Genom dessa bestämmelser blef utskänkningen af öl i marketenterierna vid såväl armén som flottan i viss mån inskränkt samt utskänkning af vin och porter helt och hållet förbjuden.

Det blef emellertid snart uppenbart, att de sålunda af Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna, särskildt betäffande ölförsäljningen å lägerplatserna, ingalunda kunde ur nykterhetssynpunkt anses tillfyllestgörande. Herr P. Waldenström jämte 109 andra ledamöter af Andra Kammaren bragte fördenskull genom motion vid 1903 års riksdag frågan åter under ompröfning; och efter tillstyrkan af kammarens andra tillfälliga utskott beslöt Andra Kammaren för sin del utan votering, »att Riksdagen ville

i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å lägerplatser och inom kasernområden».

Det utskott, som inom Första Kammaren fick sig den förberedande behandlingen af detta beslut uppdragen, tillstyrkte Andra Kammarens beslut, och vid dess föredragning inom kammaren understöddes detta kraftigt af flere talare, men föll likväl med 54 röster mot 33.

Frågan har jämväl varit föremål för behandling af 1903 års kyrkomöte på grund af motion (n:o 46), väckt af den ledamot af kyrkomötet, hvilken inom mötet själfv betecknades såsom den där »obetingadt måste anses äga den största auktoriteten i fråga om bedömandet af själfva saken eller möjligheten och gagnet af en sådan lagstiftning» (generalmajoren Lilliehöök). Med anledning af motionen hemställde kyrkomötets första tillfälliga utskott, »att kyrkomötet ville i underdånig skrifvelse till Kungl. Maj:t tillkännagifva sin anslutning till hvad som i detta afseende vid 1903 års riksdag uttalats i öfverensstämmelse med den af en mycket stor del af vårt folk omfattade önskan, att all utskänkning af öl å lägerplatser och inom kasernområden måtte förbjudas». Denna hemställan blef jämväl af kyrkomötet efter kraftigt understöd från skilda håll bifallen.

Att borttagandet af ölutskänkningen från lägerplatser och kasernområden utgör ett allvarligt önskemål och ett bestämdt kraf af en öfverväldigande folkopinion inom vårt land, därom kan, enligt utskottets förmenande, intet tvifvel råda efter de starka, för att icke säga enhälliga meningsyttringar, som gång efter annan afgifvits till förmån för denna synnerligen viktiga reform. Dess trängande beskaffenhet lär ej heller tåla något uppskof, om icke det rådande missnöjet med den nuvarande ordningen skall öfvergå på själfva försvarssaken — en fara, för hvilken äfven de skäl emot reformen, som från några håll framförts, borde böja sig.

Ett ytterligare stöd för ölets fullständiga bannlysning från lägerplatserna måste vidare anses ligga däri, att den värnpliktiga ungdomen själf flerstädes med alltjämt ökad styrka begärt borttagande af den frestelse, som de funnit ligga i ölets befintlighet i marketenterierna. Då ynglingarna själfva såväl som de äldre soldaterna sålunda bekänna sin svaghet och yrka på frestelsens aflägsnande, synes det vara de militära myndigheternas plikt att, äfven om vissa skäl kunna anföras däremot, tillmötesgå de välgrundade önsknningar, som framkommit från de närmast intresserade likasom från dessas målsmän.

Från militärt håll har stundom gjorts den invändningen mot reformen, att ölets borttagande från marketenterierna skulle komma att medföra en ökning af fylleriförseelserna, enär beväringssynglingarna i sådant fall lätt förleddes att berusa sig, då de på permission befinna sig utom lägerplatsen. Men oafsedt att de kommunala myndigheterna sannolikt på de flesta ställen, åtminstone på landsbygden, äga medel i sin hand att hindra ölutskänkningen i närheten af sådan plats, vore dock, enligt utskottets mening, en dylik tilläfventyrs i början inträffande ökning af fylleriförseelser i själfva verket äfven i städerna mer skenbar än verklig. Ty med den nuvarande ordningen kommer — företrädesvis i de fall, då marketenteriet är beläget inom kasernområde — den *verkliga* siffran af fylleriförseelser icke i dagen. Den döljer sig i större eller mindre grad bakom marketenteriernas och kasernernas kulisser. Men sådant är för visso farligare, än om de ifrågavarande öfverträdelserna komma i öppen dag och blifva bestraffade, låt vara att detta till en början på garnisonsorter sker i ett något större antal fall än för närvarande.

En annan invändning, som från samma håll gjorts gällande emot ett fullständigt förbud mot ölutskänkning, särskildt å lägerplatserna, är den, att därigenom skulle i stället insmugglandet af spirituosa genom den civila befolkningen, som besöker lägren, främjas och ökas. Denna invändning må i viss mån anses berättigad. Det är dock att märka, att dylik insmuggling i de allra flesta fall afser brännvin eller annan starkare spirituosa, enär det naturligen möter större svårigheter att insmuggla öl i mera betydande kvantiteter. Därtill kommer, att olofligt införande af spritdrycker bland manskapet tyvärr redan nu, oaktadt tillgången till öl å marketenterierna, säkerligen ganska ofta äger rum. Utskottet håller fördenskull före, att därest gällande lagbestämmelser icke skulle lämna medel i händerna på vederbörande kommunala myndigheter att förhindra dylikt, så bör man på lagstiftningens väg söka råda bot på sådana missförhållanden. Och skulle ingenting annat hjälpa, borde ju den utvägen finnas, att de militära myndigheterna genom ett noggrannare öfvervakande af de civila personer, som besöka lägerplatserna, i sista hand genom dessa personers visiterande, förekomma ifrågavarande insmuggling. Utskottet anser således, att nu omförmälda invändning icke bör tillmätas någon afgörande betydelse.

I hufvudsak samma skäl, som anförts för ölutskänkningens borttagande från kaserner och lägerplatser, gälla naturligen äfven i fråga

om förbud mot försäljning af öl vid flottans och kustartilleriets marketentier. Förbudet synes här så mycket lättare kunna åstadkommas, som vederbörande militära myndigheter vid dessa vapenslag i det hela ställt sig afgjordt välvilliga till tanken på ett fullständigt borttagande af ölutskänknigen vid dess marketentier.

Hvad beträffar under armé- och marinförvaltningen lydande fabriksområden, vore det utan tvifvel principiellt riktigt att utsträcka förbudet mot ölförsäljning jämväl till dessa platser. Redan när frågan behandlades i Andra Kammaren vid 1903 års riksdag, framhölls det, att förbudet mot ölförsäljning, för att blifva fullt verksamt, borde utsträckas jämväl till fabriksområden, hörande under armén och flottan, enär det — enligt hvad vid debatten sistlidet år rörande detta ärende inom Andra Kammaren uppgafs — inträffat, att, då förbud utfärdats mot försäljning af öl och porter till trupp på in- och utryckningsdagar, manskapet i stället vändt sig till ett strax intill kasernområdet varande marketenteri för personalen vid en fabrik, som lyder under marinförvaltningen, hvarigenom konsumtionen ökats i så afsevärd grad, att daglöjtnanten funnit sig föranlåten att utanför fabriksmarketenteriet utsätta poster med åliggande att hindra beväringmännen att besöka detsamma. Ölhandeln vid detta marketenteri hade icke afskaffats, oaktadt arbetspersonalen vid fabriken gjort framställning till styresmannen därom.

Utskottet har emellertid från vederbörande myndigheter inhämtat, att ölutskänkning nu förekommer endast från ett enda marketenteri, beläget å fabriksområde, lydande under armé- eller marinförvaltningen, nämligen å fabriken vid Marieberg, och å detta marketenteri endast i högst obetydlig utsträckning. Vid samtliga öfriga arméns och flottans fabriker eller verkstäder förekommer ingen ölförsäljning. Under sådana förhållanden synes det icke vara af omständigheterna påkalladt, att Riksdagen hos Kungl. Maj:t särskildt begär förbudets utsträckning äfven till dessa platser. Skulle det därstädes visa sig behöfligt, torde Kungl. Maj:t i allt fall komma att vidtaga de åtgärder, som befinnas vara erforderliga.

Utskottet, som i öfrigt finner den af motionärerna begärda reformen i hög grad behjärtansvärd samt hyser den förvissning, att ölförsäljningens borttagande från såväl arméns som flottans förläggingsområden skall komma att medföra i öfvervägande grad lyckliga följder, får fördensskull hemställa, att de i ämnet väckta motionerna må på det sätt bifallas,

att Andra Kammaren för sin del måtte besluta, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes meddela förbud mot all utskänkning af öl å arméns lägerplatser äfvensom inom arméns och flottans samt kustartilleriets kasernområden.

Stockholm den 8 mars 1904.

På utskottets vägnar:

K. H. GEZ. von SCHÉELE.
